SOCIALNOVARSTVENA POMOČ DRUŽINI NA PODROČJU MLADOLETNEGA PRESTOPNIŠTVA

UVOD

V raziskovalnem poročilu *Normativi in standardi v socialnem varstvu* Bernard Stritih opredeljuje Socialnovarstveno pomoč družini (pomoč družini za dom, na domu in socialni servis) kot oblike strokovnega dela, ki posegajo v odnosni sistem tako, da se v njem pričnejo dogajati interakcije novega tipa, ki omogočajo samoorganizacijo oziroma avtopoezo (str. 77). Uporaba sistemskega pristopa pri tej vrsti pomoči omogoča, da vključimo v delo z družino različne koncepte in uporabimo znanja, s katerimi lahko pomagamo družini v okviru njenih potreb.

Koncept omogoča vključevanje različnih ljudi in ustanov, s tem pa se poveča njegova praktična uspešnost in učinkovitost dela (str. 138).

Po mojih izkušnjah je še zlasti uporaben na manjših centrih za socialno delo, kjer se je treba zaradi kadrovskih, finančnih in prostorskih težav povezovati s širšo skupnostjo ter iskati različne poti in strokovna znanja v okviru ustanove in izven nje.

V tem prispevku bom prikazala možne poti za socialnovarstveno pomoč družini na področju mladoletnega prestopništva. Za ponazoritev bom uporabila prikaz organizacije in izvedbe socialnovarstvene pomoči dopolnjeni družini, ki je v času obstoja doživela velike spremembe:

- razvezo zakonske zveze
- oblikovanje dveh novih izvenzakonskih skupnosti
- odhod hčerke iz prve izvenzakonske skupnosti k očetu.

Problemi, ki jih je ob tem doživljala, so povezani z revščino, s konfliktnimi medsebojnimi odnosi in z motnjami vedenja pri otrocih.

ORGANIZACIJA IN IZVEDBA SOCIALNOVARSTVENE POMOČI DRUŽINI

Shema: organizacijska struktura dejavnosti socialnovarstvene pomoči družini

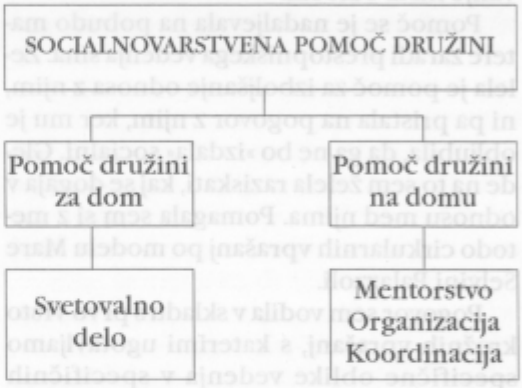

PRIKAZ IZVEDBE »POMOČI DRUŽINI ZA DOM«

Proces pomoči je sprožila najstarejša hčerka. Zaradi hudih konfliktov z vsemi člani družine je hotela od doma. Na pogovor z njo je pristala mati.

Pogovor sem vodila po konceptu Stierlinovega prvega pogovora z družino.

V tem pogovoru se je v osrednji fazi pokazal značilni komunikacijski vzorec, ko je hčerka vztrajala, da ni več zainteresirana za izboljšanje odnosa, ker mame nima več rada, mati pa je odgovarjala, da jo ima rada, vendar je zelo jezna nanjo zaradi njenega vedenja. Pričeli sta kričati druga na drugo. Hčerka je pričela groziti s samomorom, mati pa, da jo bo hčerka spravila v norišnico.

Po Stierlinovem konceptu lahko svetovalec v vlogi udeleženega opazovalca z osebno reakcijo pokaže, kaj se dogaja. Reagirala sem z naslednjimi besedami:

Izrekli sta si tako hude stvari, da se bojim za vajini življenji! Ena se bo ubila, druga bo šla v norišnico. Vidim, da je med vama res tako hudo, da je bolje, če gresta narazen!

V skladu s tem je moja reakcija materi in hčerki pomagala do uvida v destruktivnost komunikacijskega vzorca, pogovor pa se je lahko usmeril k iskanju pozitivnega in k spravi (za kar se Stierlin zavzema v svojem konceptu).

Ob koncu pogovora sem jima ponudila nadaljnjo pomoč za izboljšanje njunega medsebojnega odnosa in odnosa z ostalimi družinskimi člani, vendar sta mati in hči čutili, da bosta zmogli sami in se za nadaljevanje nista odločili.

Pomoč se je nadaljevala na pobudo matere zaradi prestopniškega vedenja sina. Želela je pomoč za izboljšanje odnosa z njim, ni pa pristala na pogovor z njim, ker mu je obljubila, da ga ne bo »izdala« socialni. Glede na to sem želela raziskati, kaj se dogaja v odnosu med njima. Pomagala sem si z metodo cirkularnih vprašanj po modelu Mare Selvini Palazzoli.

Pogovor sem vodila v skladu s prvo vrsto krožnih vprašanj, s katerimi ugotavljamo specifične oblike vedenja v specifičnih okoliščinah:

Mati: Rada bi ga udarila, vendar tega ne naredim. Enkrat sem poskusila, pa je rekel, da me bo nazaj!

SD. Kaj pa naredite namesto tega?

Mati: Grem popit tableto za živce. Ne morem ga tepsti. Je večji kot jaz. Če ga prej nisem, je sedaj prepozno!

SD: Kaj pa potem naredi sin?

Mati: Nasmeje se in gre ven. Vidi, da se mora mama umiriti. Ve, da me, ko sedem pred televizor, ne sme več motiti. Sicer pa na to komaj čaka, ker ve, da mu potem neham težiti in lahko gre ven! Zunaj pa so tisti drogeraši!

Pogovor je pokazal naslednji destruktivni vedenjski vzorec: Mati ne upa udariti sina, ker bi jo lahko nazaj. Namesto tega popije tableto in se umakne pred televizor, sin pa dobi s tem proste roke za uveljavitev svojih interesov.

Z uvidom v ta vzorec je nastal v materinem spoznavnem sistemu premik od »sin je problematičen« k »jaz sem nemočna«.

Premik pa je nastal tudi v mojem spoznavnem sistemu in sicer od »mati je problematična« k »mati potrebuje vodenje in oporo«, da bo lahko opravljala starševsko vlogo. Pripravila sem načrt za pomoč materi, vendar je znova odklonila sodelovanje.

UGOTOVITEV SOCIALNEGA PROBLEMA SKUPAJ S KLIENTKO

Po supervizijskem pogovoru in strokovnem posvetu na centru za socialno delo sem jo seznanila s predlogom za vključitev prostovoljke v družino. Predloga ni sprejela. Odločila sem se, da bom pretrgala sodelovanje, pred tem pa sem ji dejala:

Res ne razumem, da lahko kdo tako trdovratno odklanja pomoč! Z »vsemi štirimi« se vam ponujam, vi pa nočete in nočete! Pri tem pa vam gre v družini vse slabše in dobesedno s »celim vozom« drvite v prepad!

Na to je mati odvrnila:

Res je tako, kot pravite. Umikam se, ker me je sram, čeprav vem, da nujno potrebujem pomoč.

Po tem pogovoru si je vzela čas za premislek. Ko se je znova oglasila, je bila pripravljena na sodelovanje. Dejala je:

Strinjam se, da mi dodelite prostovoljko! Ugotovila sem, da potrebujem mamo! Sama sem in potrebujem koga, da me bo vodil in mi svetoval.

POMOČ DRUŽINI NA DOMU

S to instrumentalno definicijo problema sem pričela z drugim delom socialnovarstvene pomoči družini – pomočjo družini na domu. Moje delo z družino se je od svetovanja prevesilo v organizacijo in koordinacijo naslednjih oblik pomoči:

• iskanje prostovoljke za delo z družino,

• vključitev sina v terapevtski tabor Društva Odmev Ljubljana,

• vključitev družine v družinski tabor Društva Odmev Ljubljana,

• spodbujanje matere za terapevtsko pomoč na zavodu za mentalno zdravje,

• koordinacija med ustanovami, starši in sinom pri usmerjanju sina v usposabljanje po končani osnovni šoli,

• sodelovanje z organizacijo za usposabljanje in spremljanje sinovega napredovanja,

• sodelovanje z zavodom za zaposlovanje glede financiranja srednješolskega programa za hčerko,

• sodelovanje s centrom za socialno delo pri urejanju stikov hčerke, ki živi pri očetu, z matično družino,

• mentorsko delo s prostovoljko.

Prostovoljna delavka, ki se je vključila v družino, je postala del družinskega življenja. Opravljala je vlogo povezovalke med družinskimi člani ob ohranjanju in spoštovanju njihovih individualnih razlik in posebnosti. Z njeno pomočjo so tudi drugi člani družine pričeli aktivno sodelovati pri reševanju skupnih problemov.

Vera Šinigoj

Literatura

G. Čačinovič Vogrinčič (1990), Gradivo za vaje iz psihologije družine. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

P. Lüssi (1990), Sistemski nauk o socialnem delu: Teoretični koncepti socialnega dela in izobraževanje. *Socialno delo 29.*

Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev. *Ur. l. RS*, 52/95.

B. Stritih (1993), *Normativi in standardi v socialnem varstvu.* Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

–, *Metoda cirkularnih vprašanj: Supervizija na VŠSD.* Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.